

Mánudaginn 3. júlí 1995.

Nr. 217/1995.

Olúfélagið hf.

(Jón Finnsson hrl.)

gegn

Gjaldheimtunni í Reykjavík

(Sigrún Guðmundsdóttir hrl.)

Kærumál. Aðfarargerð. Ómerking. Heimvísun.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason, Guðrún Erlendsdóttir, Haraldur Henrysson, Hjörtur Torfason og Pétur Kr. Hafstein.

Sóknaraðili skaut málinu til Hæstaréttar með kæru 15. júní 1995, er barst Hæstarétti 22. sama mánaðar. Um kæruheimild vísar sóknaraðili til 3. mgr. 95. gr. laga nr. 90/1989 um aðför, sbr. 3. tl. 102. gr. laga nr. 92/1991. Krefst hann þess aðallega, að hinn kærði úrskurður verði felldur úr gildi svo og öll meðferð málsins í héraði frá og með 11. nóvember 1994 og málinu vísað heim í hérað til löglegar meðferðar og uppkvaðningar nýs úrskurðar. Í fyrstu varakröfu krefst hann þess, að hinum kærða úrskurði verði hrundið og felld úr gildi fjárnámssgerð sýslumannsins í Reykjavík 8. september 1994 í fasteigninni Suðurlandsbraut 18 í Reykjavík fyrir 115.755.622 krónum, þ. e. vegna gjaldáranna 1988-1993, auk dráttarvaxta og kostnaðar. Önnur varakrafa hans er sú, að fjárnámssgerðinni verði breytt á þann veg, að hún nái einungis til 36.136.810 króna, þ. e. vegna gjaldáranna 1992 og 1993, auk dráttarvaxta og kostnaðar, og loks er það þriðja varakrafa hans, að fjárnámssgerðin verði ekki látin ná til 9.813.623 króna vegna gjaldársins 1993 auk dráttarvaxta og kostnaðar. Í öllum tilvikum gerir hann kröfu um málskostnað í héraði og kærumálskostnað.

Varnaraðili krefst staðfestingar hins kærða úrskurðar og kærumálskostnaðar úr hendi sóknaraðila.

I.

Sóknaraðili reisir aðalkröfu sína um ómerkingu og heimvísun málsins í fyrsta lagi á því, að aðstaða dómara málsins, Ingveldar

Einarsdóttur, sem hafi fyrst farið með málið sem fulltrúi dómstjóra Héraðsdóms Reykjavíkur og síðan sem settur héraðsdómari, hafi verið slík, að hún hafi ekki mátt fara með það, sbr. dóm Hæstaréttar 18. maí 1995 í málinu nr. 103/1994. Dómarinn var fulltrúi dómstjóra við fimm fyrirtektir málsins fyrir aðalmeðferð þess, en þá voru lögð fram skjöl og ákveðnir frestir í málinu. Við aðalflutning málsins 10. maí og uppkvaðningu úrskurðar 2. júní 1995 hafði dómariinn verið settur héraðsdómari frá 1. maí 1995 til 30. júní sama ár.

Með hliðsjón af því, að afskipti dómarans af málinu sem fulltrúi dómstjóra voru eingöngu fólgin í móttöku skjala og ákvörðunum um fresti, þykja þau ekki eiga að leiða til ógildingar á meðferð málsins í héraði.

II.

Sóknaraðili byggir aðalkröfu sína í öðru lagi á því, að héraðsdómariinn hefði átt að kveðja til sérfróða meðdómendur, sbr. 3. mgr. 2. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála, sem hér eigi við samkvæmt 94. gr. laga nr. 90/1989. Einnig hafi einstakar málsástæður sóknaraðila um efnislegt réttmæti skattkröfu varnaraðila, sem fjárnám byggðist á, ekki verið teknar til sérstakrar úrlausnar í úrskurði héraðsdómara, sbr. 1. mgr. 114. gr. laga nr. 91/1991, sbr. 94. gr. laga nr. 90/1989.

Mál þetta er rekið samkvæmt 15. kafla laga nr. 90/1989, sem fjallar um úrlausn ágreinings eftir lok aðfarar. Aðfarargerð sú, sem fjallað er um í málinu, fór fram að beiðni varnaraðila sem innheimtustofnunar fyrir hönd ríkissjóðs og varðar tekju- og eignarskatt sóknaraðila á árunum 1988-1993 og ágreining um túlkun laga nr. 75/1981 um tekjuskatt og eignarskatt. Skattyfirvöld endurákvörðuðu áður álögð gjöld sóknaraðila fyrir ofangreind ár. Í málflutningi sínum fyrir héraðsdómi krafðist sóknaraðili ógildingar gerðarinnar í heild eða að hluta, þar sem hann taldi þessar endurákvæðanir ekki standast. Voru málsástæður hans til stuðnings kröfunum settar fram í sóknarskjölum málsins.

Líta verður svo á, að í 92. gr. laga nr. 90/1989 felist heimild til að bera undir héraðsdómara öll atriði, er varða aðfarargerð, sem lokið er, þar á meðal efnislegt réttmæti kröfu gerðarbeiðanda, enda hafi dómstóll ekki áður tekið afstöðu til þess, sbr. og 95. gr. laganna.

Styðst þetta við ummæli í greinargerð með frumvarpi að lögunum og einnig áratuga-réttarframkvæmd um úrskurðarvald fógetaréttar um skattskyldu, áður en núgildandi lög um aðför voru sett. Sóknaraðili átti því skýlausan rétt til þess að fá úrlausn héraðsdómara um réttmæti þeirrar kröfu, sem aðför sýslumannsins í Reykjavík 8. september 1994 náði til. Í hinum kærða úrskurði var ekki tekin rökstudd afstaða til þeirra málsástæðna um lögmæti umræddra skattkrafna, sem sóknaraðili setti fram og studdi við kröfur sínar. Fullnægir úrskurðurinn að þessu leyti ekki ákvæðum 1. mgr. 114. gr., einkum f-liðar, laga nr. 91/1991.

Samkvæmt þessu verður að fella hinn kærða úrskurð úr gildi og meðferð málsins frá og með 10. maí 1995 og vísa málinu heim í hérað til nýrrar dómsmeðferðar og uppkvaðningar nýs úrskurðar.

Rétt þykir, að málskostnaður í héraði og kærúmálskostnaður falli niður.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður er felldur úr gildi og öll meðferð málsins frá og með 10. maí 1995, og er málinu vísað heim í hérað til nýrrar meðferðar og uppkvaðningar úrskurðar að nýju.

Málskostnaður í héraði og kærúmálskostnaður falla niður.

Úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur 2. júní 1995.

Mál þetta var tekið til úrskurðar 10. maí 1995 að loknum munnlegum málflutningi.

Sóknaraðili er Olíufélagið hf., kt. 500269-4649, Suðurlandsbraut 18, Reykjavík.

Varnaraðili er Gjaldheimtan í Reykjavík, Tryggvagötu 28, Reykjavík.

Dómkröfur sóknaraðila eru þær aðallega, að fjárnámsgerð sýslumannsins í Reykjavík nr. 11/1994/15139, sem fram fór í fasteign sóknaraðila að Suðurlandsbraut 18, Reykjavík, verði felld úr gildi, en til vara, að henni verði breytt þannig, að hún verði einungis látin taka til tilgreindra opinberra gjalda vegna gjaldáranna 1992 og 1993, en til þrautavara, að hún verði ekki látin taka til gjalda vegna gjaldársins 1993. Í öllum tilvikum krefst sóknaraðili málskostnaðar úr hendi varnaraðila að skaðlausu að mati réttarins og verði í því efni tekið tillit til málareksturs fyrir skattyfirvöldum hingað til.

Þá er gerð sú krafa, verði aðfarargerðin staðfest að einhverju leyti, að í

úrskurði dómsins verði kveðið á um, að málskot úrskurðarins fresti frekari fullnustugerðum.

Varnaraðili gerir þá kröfu, að dómurinn staðfesti með úrskurði aðfarargerð sýslumannsins í Reykjavík nr. 11/1994/15139, sem fram fór 8. september 1994 að kröfu varnaraðila í máli þessu, í fasteign sóknaraðila að Suðurlandsbraut 18, Reykjavík, fyrir 117.108.384 kr. auk dráttarvaxta og kostnaðar.

Þá gerir varnaraðili kröfu um greiðslu málskostnaðar úr hendi sóknaraðila að mati dómsins.

— — —

Niðurstaða.

Mál þetta er rekið til úrlausnar ágreiningi eftir lok aðfarargerðar, og eiga því reglur 15. kafla laga nr. 90/1989 um aðför við um málsmeðferð. Samkvæmt 95. gr. laganna á úrskurður dómara einungis að kveða á um, hvort aðfarargerð skuli staðfest, hún ógilt eða henni breytt, en kröfur málsaðila í málum þessum geta lotið að hverju atriði sem er, sem varðar gerðina, frá upphafi til enda, eða efnislegt réttmæti kröfu gerðarbeiðanda, enda hafi dómstóll ekki áður tekið afstöðu til málefnsins.

Kröfur sóknaraðila í máli þessu byggjast annars vegar á því, að sýslumanni hafi borið að taka mótmæli sóknaraðila til rökstuddrar og skriflegrar úrlausnar, og vísar hann í því sambandi til 2. mgr. 27. gr. aðfararlaga, en hins vegar eru kröfur sóknaraðila studdar því, að efnislegur grundvöllur kröfunnar sé rangur. Verður fyrst fjallað um fyrri málsástæðu sóknaraðila.

Ákvæði laga nr. 90/1989 um aðför eiga að stuðla að hraðri og einfaldri meðferð aðfararbeiðna hjá sýslumanni, og er sérstaklega kveðið á um meðferð sýslumanns á mótmælum, sem fram koma af hálfu gerðarþola við framgangi aðfarargerðar í 27. gr. laganna. Í 1. mgr. 27. gr. laganna er kveðið á um, að sýslumaður skuli taka afstöðu til mótmælanna með ákvörðun sinni þegar í stað, er þau hafa komið fram. Mótmæli gerðarþola, þ. e. sóknaraðila í máli þessu, voru lögð fram við fyrirtækt aðfarargerðar, og tók sýslumaður í þeirri fyrirtöku afstöðu til mótmælanna, enda er gert ráð fyrir því, að ákvörðun sé tekin án umhugsunarfrests. Telja verður eðlilegt og í samræmi við þá hröðu málsmeðferð, sem löggin um aðför eiga að tryggja, að ekki sé unnt að gera þær kröfur, að slíkar ákvarðanir sýslumanns séu rökstuddar og skriflegar.

Fram kemur í gögnum málsins, að greiðslustöðuyfirlit ásamt skuldbreytingarseðlum, sem sýndu breytingu gjalda í samræmi við úrskurð skattstjóra, lágu frammi við fyrirtækt sýslumanns á aðfararbeiðni. Samkvæmt 2. mgr. 27. gr. aðfararlaga á sýslumaður einungis í undantekningartilvikum að

stöðva framgang gerðar vegna mótmæla gerðarþola, m. a., þegar veruleg líkindi eru til, að krafa gerðarbeiðanda standist ekki lög. Það er því ekki nægilegt, að gerðarþoli dragi í efa réttmæti kröfu gerðarbeiðanda. Með hliðsjón af eðli kröfu varnaraðila, sem er krafa vegna opinberra gjalda, er skattstjóri hefur úrskurðað um, svo og með skírskotun til 2. mgr. 27. gr. aðfararlaga verður að telja, að fulltrúi sýslumanns hafi í hvívetna gætt þeirra lagaákvæða, sem honum bar að gæta vegna fram kominna mótmæla gerðarþola. Ákvæði stjórnsýslulaga nr. 37/1993 koma hér ekki til skoðunar, enda er sérstaklega kveðið á um í 2. gr. þeirra laga, að þau gildi ekki um aðfarargerðir.

Verður þá vikið að þeirri málsástæðu sóknaraðila, að hinn efnislegi grundvöllur skatthækkana skattstjórans í Reykjavík, er hann endurákvæðaði sóknaraðila opinber gjöld, hafi verið rangur og aðfarargerð af þeim sökum ógildanleg. Við mat á þeirri málsástæðu þarf að skoða grundvallaratriði í réttarsambandi aðila, en einungis að því marki, sem nauðsynlegt er til að geta lagt úrskurð á, hvort aðfarargerð skuli staðfest, henni breytt eða hún ógilt, enda skal úrskurður dómara ekki kveða á um annað. Í máli þessu er aðfararheimild varnaraðila krafa vegna opinberra gjalda, sem lögð eru á með lögum, en sóknaraðili hefur neytt þeirra kæruleiða, sem honum eru færar innan skattstjórnsýslunnar, í því skyni að fá endurákvörðun skattstjóra hnekkkt, og hefur yfirskattanefnd nú ágreiningsefnið til meðferðar. Sóknaraðili hefur lagt fram mikinn fjölda gagna til stuðnings kröfum sínum. Í þeim er þó hvorki að finna vísbendingu um, að málsmeðferð hjá skattyfirvöldum hafi verið ólögmat, né þykja þau gefa ástæðu til að ætla, að vali geti leikið á um efnislegt réttmæti kröfu varnaraðila. Með vísan til þessa ber að hafna kröfum sóknaraðila og fallast á kröfur varnaraðila. Í málinu þykja ekki efni til að fallast á kröfu sóknaraðila um, að málskot úrskurðar til æðra dóms fresti fullnustugerðum, og er henni því hafnað.

Eftir atvikum málsins þykir hæfilegt, að sóknaraðili greiði varnaraðila 200.000 kr. í málskostnað.

Ingveldur Einarsdóttir, settur héraðsdómari, kveður upp úrskurð þennan.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Öllum kröfum sóknaraðila er hafnað.

Staðfest er aðfarargerð sýslumannsins í Reykjavík nr. 11/1994/15139 frá 8. september 1994, þar sem gert var fjárnám í fasteign sóknaraðila að Suðurlandsbraut 18, Reykjavík.

Sóknaraðili greiði varnaraðila 200.000 kr. í málskostnað.